

Slovenska beseda

Uredništvo in uprava: Beethovnova ulica številka 6 - Čekovni račun številka 17.152 - Izhaja mesečno - Naročnina: Letno 24 din, polletno 10 din

Številka 11 || V Ljubljani, 14. novembra 1940 || Letnik IV

Dr. Dinko Puc:

Preizkušnja narodov

Ko drugi grabijo vse dalje, širje,
boš rod, ki bivaš tod, boš v duši čvrst?
Oton Župančič.

V svojih mladih letih se nismo zavedali, kaj je vojna. Rojeni smo bili v dobi dolgoletnega miru in v državi, ki ni bila naša. Gledali smo spričo tega na vojaško organizacijo kot na inštrument, ki nima druge svrhe kakor vzdrževati obstoječe za nas krivično stanje, to je držati nas v robstvu, — ter ogroziti na drugi strani enkrat tega, enkrat drugega soseda, ne da bi videli za tako ogróžanje pravi moralni motiv. Avstrijska armada nam je bila nič drugega kakor orodje imperialističnih teženj monarhije. Naša mlada inteligenca je bila zaradi tega z malimi izjemami razpoložena antimilitaristično. Sanjala je o možnosti ureditve vseh narodnih sporov potom raziščitelj in mednarodnih sodišč, sploh o možnosti večnega miru.

Svetovna vojna je bila bridko razočaranje. A vendar so narodi že med njo govorili, da je to zadnja vojna. Čim je končala, pa je nastal po vsem svetu enoglasen krik: Nikdar več vojne! Ustanovilo se je Društvo narodov, ki naj bi v bodoče preprečevalo vojne konflikte. Toda preprečiti ni moglo niti enega, vojne so se ponavljale in zdaj tu zdaj tam je vedno znova izbruhnil oborožen konflikt, dokler ni vzplamtel znova ves svet v strašnem vojnem požaru.

Ali se sploh dajo preprečiti vojne?

Da odgovorimo na to vprašanje, je treba preiskati vzroke, ki tirajo narode v vojno.

Včasih so se vojevali, ker je bila razžaljena osebna čast kake vladajoče osebe; zaradi kozarca vode; zaradi kakega mejnega konflikta; iz verskih nagibov, da bi se podvrigel svet enemu, edino pravemu bogu; največkrat pa so vojne nastajale zaradi gospodstvalnosti vladajočih, ki so v blaznem precenjevanju svojih moči hoteli zavojevati ves svet, kakor Aleksander Veliki, Timurlenk, Napoleon in drugi.

Toda nastajale so vojne tudi, ker so se uprli zaslužjeni narodi svojim gospodarjem, ali pa iz gospodarskih razlogov, ker kak narod, kateremu je drug močnejši zaprl pot na svetovni trg (predvojne Srbije!) ni mogel več živeti, ali pa iz socialnih razlogov, ker kak narod ni mogel več prenašati krivic, ki mu jih je prizadela ureditev družbe.

Ti vzgledi seveda niso popolni. Toda že iz njih se vidi, da se dajo vojne preprečiti le v redkih primerih. Kako bo preprečilo kako razsodišče imperialistično orientiranega državnika, da nima prav? Kako zaslužjen narod, da mora še nadalje ostati v robstvu ali pa njegovega gospodarja, da mu mora dati svobodo? Kako bo kako sodišče odvezlo kaki državi brez boja pridobljene ugodnosti ter jih dalo drugim revnejšim?

Svet je še premlad in slabo organiziran. O večnem miru je mogoče govoriti le takrat, kadar bo tvoril ves svet eno človečansko celoto, skupnost svetovnih združenih enakopravnih držav, ki bo objektivno pravično urejala svetsko produkcijo, konzum in politične pravice.

Do takrat pa bo pretéklo še mnogo tisoč let.

Zavedati se moramo zaradi tega, da živimo v času, ko bo treba stalno stati budno na straži za svoje pravice. Pripravljene moramo biti braniti jih z orožjem. To pa pomenja brutalno povedano, da mora biti vsak posameznik naroda vsak hip pripravljen dati življenje za svoje ideale.

Umirati je težko. Prav posebno težko je umirati v cvetu mladosti, ko še nisi nasičen lepot in sladkosti življenja, ker še nisi okusil peze in grenkosti njegovih. In vendar ni drugega sredstva! Ako hočeš braniti uspešno svojo zemljo, svojo ženo, svoje otroke, ako jim hočeš zagotoviti boljše bodočnost v svobodi, moraš zastaviti svoje življenje v borbi na nož in ne oklevati. Ljubezen do domovine mora biti jačja kakor ljubezen do življenja.

Morda smo grešili v svojih metodah državljske vzgoje, da tega naraščajoči mladini nismo dovolj jasno povedali. Ni koristno narod vzgajati v brezskrbnosti ter v mišljenju, da je zdaj saturiran in da se mu ne more nič več pripetiti. Spominjam se, da po prviru ni bilo dobre volje žrtvovati kaj za narodno-obrambna društva, češ sedaj smo v nacionalnem pogledu zavarovani in stvar države je, da skrbi za take stvari. Če pa je ljudstvo nagnjeno k brezbrčnosti tam, kjer gre le za denar, koliko bolj je dostopno uspavajočim argumentom, kjer gre za življenje. Kajti umirati je težko.

Strah pred smrtjo pa ustvarja neznačajneže.

Zaradi dogodkov v preteklih letih smo videli marsikje, kako so bile osebe, poznane dotlej v javnosti kot dosledne in značajne — prilagoditi se naenkrat tudi novim sistemom. Marsikdo je bil pripravljen žrtvovati svoje demokratsko prepričanje ali svoje nazore o socialni ureditvi družbe ali celo svoje mišljenje o svobodi, samo da se izogne borbi in ne izpostavi svojega življenja nevarnosti.

Kdor pa je pripravljen na kompromise v teh zadevah, bo iskal tudi kompromisa, če bo stal v bojni črti, ali pa izgovora...

Usodepolni trenutki so pred nami. Verujemo, da nam bo zaradi naše korektnosti in popolne nevtralnosti mogoče izogniti se vojni. Toda ta možnost ne sme niti za hip oslabiti naše obrambne sile in niti za hip zmanjšati naše pripravljenosti, dati svoje življenje, — ne za režim ali sistem! — marveč za domovino. Le kdor se bo povzpel tako visoko, da mu lastna žrtev ne bo pomenila nič, bo mož, ki se ne bo bal ničesar, ki bo krepko in pogumno koval usodo svojemu narodu in sebi.

Sedanji čas pomeni preskušnjo narodov. Ne bodo je vsi prestali. Umirati v robstvu pa ni naloga svobodoljubnih ljudi, zato se morajo naučiti umirati v borbi za svobodo. Nek angleški državnik je rekel: «Nemec se bojim, ker znajo umirati.» In res je: le tisti narodi žive, ki znaajo umirati.

Le narod, ki veruje vase in v svojo moč, ki se ne boji smrti, bo živ!

Vprašanje sokolskega vaditeljstva

Pod tem naslovom prinaša «Jutro» v št. 42. od 14. oktobra 1940 krajšo razpravo, v kateri ugotavlja, da število vaditeljev pada, toda iz previdnosti ne navaja razlogov, ki vodijo do tega. Posebno zanimiv je poziv, naj vsi bivši voditelji zopet poprimajo za delo. Zanimiv predvsem v zvezi z nedavnimi dogodki v ljubljanski župi, ko odgovorni krogi — smatramo namreč, da je poziv uradniškega značaja — niso tako gledali na to vprašanje. Bravcem bo mogoče še v spominu članek, ki je bil objavljen v «Slovenski besedi» št. 8 od 9. oktobra 1939. Pod naslovom «Sodobne metode» je bil opisan način, kako je uprava Sokola I. izključila 19 svojih najboljših vaditeljev in telovadcev, ki so istočasno vodili tudi delo v župi.

Vsa sokolska javnost je takrat z ogorčenjem odklanjala metode, s katerimi je nastopala uprava Sokola I. proti bratom, ki so hoteli «ohraniti Tyrševo misel čisto in neoskrnjeno, organizacijo pa samostojno in neodvisno od vplivov, ki bi se hoteli okoristiti na njegovi idejni in organizatorični misli». («Slovenska beseda» 9. okt. 1939.)

Še jasneje je bil prikazan položaj v «Slovenski besedi» z dne 8. febr. 1940 št. 2. V članku «V obrambo neodvisnosti Sokola» je podrobno opisano vse delo, ki je privedlo ljubljansko župo v današnje žalostno stanje.

Zavedamo se, da je nujna potreba, da se stari vaditelji vrnejo v Sokola in se v tem popolnoma strinjamo z «Jutrovim» člankarjem. Ne strinjamo pa se z njim v tem, ko sicer ugotavlja popuščanje v zanimanju za vaditeljstvo, noče pa ugotoviti vzrokov, ki so dovedli do tega, temveč prehaja mirno preko tega s kratko ugotovitvijo, «da je pač tako». Tudi ni točna ugotovitev, da so kritični pojavi »mogoče» samo v kakem društvu ali župi.

Kdor koli je zasledoval sokolsko delo ve, da na grehu, storjenem po upravi Sokola I. ne trpi samo to društvo, niti samo ljubljanska župa, temveč vse slovensko sokolstvo. Saj je kar neverjetno, da je bila doba, ko je ljubljanska župa prirejela obrambne zборе, ko je župni vestnik s sodobnimi in zanimivimi članki bodril k delu in ko so predavatelji obiskovali posamezna društva in jih navajali k pravemu sokolskemu delu. Danes župa spi. Javnost sploh ne ve ali posamezni funkcionarji še opravljajo svoje delo. Niti go-

temveč ker ne smemo dopustiti, da bi še nadalje ovirali sokolsko delo in odgovarjali šele takrat ko bo — prepozno.

Stanje zastoja je danes zajelo vsó Slovenijo, vse čuti pomanjkanje iniciative, ki je vedno prihajala iz sokolskega središča — Ljubljane.

Zvezna uprava je pravilno ocenila delo izključenih vaditeljev in ni potrdila sodb, ker ni mogla osvojiti neutemeljenih očitkov iznešenih s strani društvene uprave, ter je tako vsem omogočila ponovno udejstvovanje.

Pridružujemo se zato člankarju «Jutra» v zahtevi, da se naj vrnejo stari vaditelji, toda predvsem s pozivom na tiste brate in sestre, ki so do leta 1938. dvignili ljubljansko župo na zavidno višino, pozneje pa morali s težkim srcem gledati, kako neodgovorni činitelji uničujejo sadove njihovega truda.

Pozivamo pa še posebej člankarja, da ne opravičuje več krivcev težkega stanja, temveč naj odločno pokaže na tiste, ki so stanje hoteli in katere je prikazala «Slovenska beseda» v že omenjenih številkah.

Samo tako bo mogoče rešiti sokolsko stvar in samo v tem primeru najvišja rešitev zvezne uprave ne bo brezpredmetna.

Vaditelj.

Državni nameščenci in upokojeanci nujno prosijo pomoči

V našem listu dosledno opozarjamo odločujoče kroge in javnost, da je v interesu države in naroda nujno potrebno, da se prilagode prejemki državnih nameščencev in upokojeancev cenam potrebščin, katere omenjeni neogibno potrebujejo za preživljanje in da mora vsakemu povišanju cen slediti naravno povišanje dohodkov. Državni nameščenec je navezan le na prejemke, katere dobiva iz državne blagajne. Kje naj torej vzame potreben denar, če se cene življenjskim potrebščinam zvišajo?! Dolžnost državne uprave je, da svoje lastne nameščence in za državo zaslužene upokojeance dostojno preskrbi in jim reši propasti! Zaradi površnega reševanja za državo v resnici važnega uradniškega vprašanja, je ta stan na robu propada, brez lastne krivde globoko zadolžen ter danes brez kredita! Prav gotovo ni to stanje v korist in ugled naše države! Ponovno smo apelirali, da naj se pozovejo k sodelovanju za temeljito ureditev tega vprašanja nameščenci in upokojeanci po svojih organizacijah, ki bodo najbolje svetovali, kako je treba zadevo prijeti, da se bosta draginja in navijanje cen odpravila, in kje se bodo našli novi viri državnih dohodkov za primerno zvišanje prejemkov. «Kolo žen zadrugark» v Ljubljani je v sporazumu z akcijskim odborom organizacij državnih in samoupravnih nameščencev, delavcev in upokojeancev na sestanku dne 18. septembra t. l. že pokazalo smernice, po katerih bi se za prvo silo mogla pričeti uspešna borba proti draginji, ter poslalo

spomenico vsem odločujočim činiteljem.

Nameščenci in upokojeanci upravičeno zahtevajo, da se reši njim in njihovim družinam samo golo eksistenco ter jim da toliko, da bodo mogli otroke vzgojiti!

Tudi akcijski odbor organizacij v Zagrebu je poslal v zadnjih dneh posebno spomenico odločujočim činiteljem, s katero jih opozarja, da ne morejo najti dovolj besedi, ki naj bi pripravile najvišjo oblast, da je udarila zadnja ura, če naj se zaustavi popolno obubožanje javnih uslužbencev in s tem v zvezi tudi propad njihovega ugleda kot oblastvenih organov.

Ne smemo torej pustiti iz vidika preskušeno trditve, da je državni nameščenec hrbtenica vsake države, ki se je ravno ob vstajenju naše Jugoslavije v dejanjih izkazal, kako da je treba za državo požrtvovalno delati! Naj ne misli nikdo, da uradnik dela vsak dan do izčrpanja za boro plačo, pri kateri z družino vred gladuje, njemu je temveč v srce vcepljena ona zavest, da je treba stvoriti svojo službeno dolžnost za vsako ceno in ob vsakih še tako težkih prilikah!

Zaradi tega državni nameščenec ne klone in je ponosen na svoj vzvišeni poklic, katerega hoče izvrševati čisto, kakor ga je prevzel od svojih prednikov! Ne samo odgovorni javni činitelji, temveč vsi, katerim je dobrobit in ugled države pri srcu, naj javno povzdignejo svoj glas — za takojšnjo, temeljito rešitev tako perečega uradniškega vprašanja.

Državni upokojenec.

Še o koncentraciji

O koncentraciji se je v našem političnem življenju že zelo veliko govorilo in še več pisalo. Tudi mi smo nekolikokrat načeli to vprašanje v našem časopisu. Seveda je pa razpravljanje o koncentraciji tako različno, kakor so različna naziranja in želje, ki jih imajo posamezne politične stranke, katere načenjajo to vprašanje.

Skoraj vedno je v preteklosti načela vprašanje koncentracije ona politična skupina, ki je izpadla iz režima ter se znašla ali samostojno ali pa skupno z drugimi strankami izven vladne kombinacije v opoziciji. Dejansko torej ni izvirala ta želja iz kake stvarne potrebe ali pa morda celo iz nalcelnega razloga, temveč predvsem iz gole oportunitete ali pa, kar je najbolj gotova domneva, iz želje po ponovni politični moči.

Iz teh in podobnih nagibov se je v splošnem pri nas do danes vedno tretiralo vprašanje koncentracije. Sicer so se že nekajkrat pod tako parolo znašle nekatere politične struje v skupnem nastopu, katere pa niso ustvarile ničesar konkretnega, kar naj bi prineslo narodu in državi koristi. Namesto konstruktivne dejavnosti so se po navadi izrodile nove osebne razprtije, iz katerih je iz take navidezne koncentracije nastalo poleg prejšnjih še nekaj novih diferenc. Tako je iz dveh, treh ali štirih koncentriranih strank čez noč nastalo podvojeno število novih stranic in grupacij z najrazličnejšimi stališči, izmed katerih si je vsaka izmed sebe izbrala zopet svojega novega ideologa, okrog katerih so se jeli zbirati zbegani in osupli privrženci.

Tako se je v glavnem že nekajkrat izvršil začetek, potek in konec takih «koncentracij», ki jih pa niso poklicali v življenje živa potreba narodne skupnosti in bitni interesi države, temveč so jim udihnili tako kratkotrajno življenje nekateri politični užaljeni, kateri niso nikoli imeli dejanske opore v narodu.

Danes je položaj bistveno drugačen. Danes ne sme iti več za osebne rehabilitacije, ne sme iti več za nadmoč ene stranke ali skupine nad drugo. Gre za povsem višje stvari: gre namreč za bitne interese tako slovenskega, srbskega in hrvatskega človeka, skratka, gre za državno skupnost, brez katere ne more biti suverenosti kulturnih, socialnih in političnih vrednot niti prvega, niti drugega, niti tretjega.

Ako se hočemo izogniti tej nevarnosti, potem je treba predvsem odpraviti strankarsko-politične privilegije, potom katerih so vcepile nekatere stranke v ljudi svojo ideologijo kot istovetno poslanstvo, ki ima nadnaravno pravico in prvo mesto med občestvom naroda, mimo in preko katerega ne dopušča svobode človekovega prepričanja in naravnega razvoja duha.

Če nikdar prej, ima brez dvoma danes svoj eminentni pomen koncentracija narodnih sil.

Razčlenimo, kdo je danes proti koncentraciji?

Teh protivnikov je več. Prvi so tisti, ki vedo, da ne morejo priti pri tem elementarnem aktu v poštev zaradi svoje oportunistične politične preteklosti. Drugi so pa tisti, kateri se trenutno nahajajo še na vršičkih posameznih pokretov, ki se pa tudi ne morejo sprijazniti z zahtevo in duhom časa, da bodo morali svoja imena v bližnji bodočnosti odmakniti in dati prostora ljudem, ki niso v ničemer zakrivali današnje notranjepolitične razrvanosti in indolentnosti velikega dela naroda.

Taka koncentracija, ki jo narekujejo resnično stvarne in bitne potrebe države, mora biti pa duhovno združena že v naprej z bližajočimi se dogodki, katera bo imela tudi zgodovinsko obeležje. Svojo politično dejavnost bo morala naperiti

Dom »Sokola II« v Trnovem odprt

V soboto dne 9. novembra je bil ob veliki udeležbi občinstva in sokolskih pripadnikov odprt «Sokolski dom» v Trnovem. Sokolsko društvo Ljubljana II, ustanovljeno v letu 1908., je po 32 letih svojega obstoja odprlo svoj dom, ki nosi ime po blagopokojnem Viteškem kralju Aleksandru I. Zedinitelju. Vnanji napis za enkrat še ni mogoč, je dejal, dali pa smo vidno obeležje s tem, da odkrivamo spominsko ploščo z likom Njega, ki naj delotvorno naprej živi med nami. Ta simbol našega narodnega življenja smo postavili na vzvišeno in najlepše mesto v našem domu. Tebi se klanjamo, Viteški kralj Zedinitelj Slava Tebi!

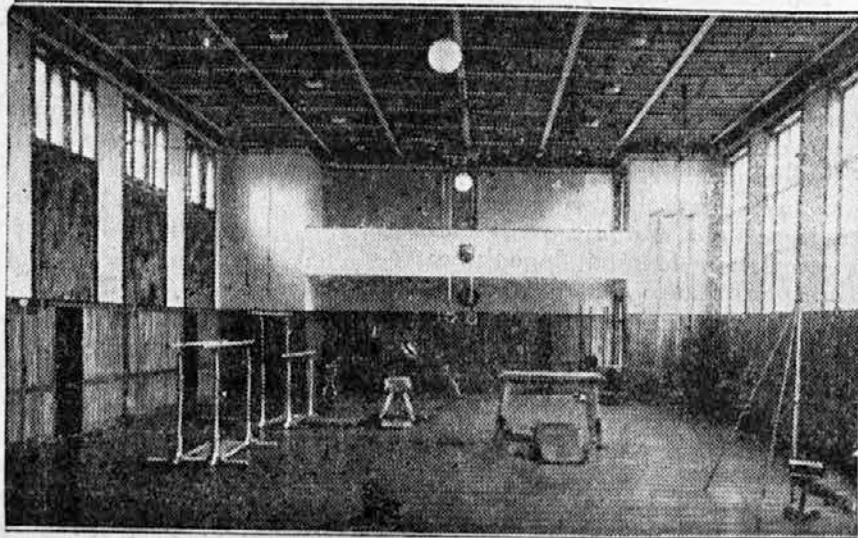
Trobojnica, ki je zakrivala ploščo, je zdrknila in trikratni «slava» so zaklicali vsi prisotni, ki so tudi stali in se poklonili. Godba pa je zaigrala državno himno.

Sledili so pozdravi gostov. Za meddruštveni odbor ljubljanskih društev in ljubljanskega Sokola je izrazil priznanje in čestitke Sokolu II starosta brat Jazbec. Prof. Jeras je prinesel čestitke vojnih dobrovoljcev, pri čemer je poudaril veliko nacionalno

pa do njega otvoritve. Starosta je povzel besedo in poudaril, da ima dom ime po blagopokojnem Viteškem kralju Aleksandru I. Zedinitelju. Vnanji napis za enkrat še ni mogoč, je dejal, dali pa smo vidno obeležje s tem, da odkrivamo spominsko ploščo z likom Njega, ki naj delotvorno naprej živi med nami. Ta simbol našega narodnega življenja smo postavili na vzvišeno in najlepše mesto v našem domu. Tebi se klanjamo, Viteški kralj Zedinitelj Slava Tebi!

Trobojnica, ki je zakrivala ploščo, je zdrknila in trikratni «slava» so zaklicali vsi prisotni, ki so tudi stali in se poklonili. Godba pa je zaigrala državno himno.

Sledili so pozdravi gostov. Za meddruštveni odbor ljubljanskih društev in ljubljanskega Sokola je izrazil priznanje in čestitke Sokolu II starosta brat Jazbec. Prof. Jeras je prinesel čestitke vojnih dobrovoljcev, pri čemer je poudaril veliko nacionalno

otvoril orkester 40. p. p., nakar je izpregovoril starosta društva br. Vinko Kocjan, ki je orisal vse delo in napore za zgradbo doma, pri čemer se je zahvalil vsem, ki so kakor koli pripomogli k zamisli otvarjajočega doma. Imenoma pa se je še prav posebno zahvalil bratu Cirilu Staniču za njegovo delo kot gradbenemu nadzorniku, ki ima največ zaslug za zgraditev doma v gradbenem pogledu. Zahvalil se je tudi bratu prof. A. Severju, ki je poklonil domu reliefno ploščo z likom blagopokojnega kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Starosta je zaključil svoj govor s predajo doma v uporabo in posvetilo, da naj bo ta dom vodnik v lepšo bodočnost in da naj bo mladina vredna sinov in hčera svojega naroda. V imenu gradbenega odbora je podal kratko poročilo brat Štrukelj France, o delu in naporih društva za ostvaritev svojega doma,

predvsem v take smeri, da bodo čimprej ustrezali notranji okrepitvi države.

Zato je tudi potrebno, da se bežno ozremo na naš notranje-politični problem, ki je sicer za enkrat, kakor izgleda, prišel na mrtvo točko, katerega pa moramo glede na njegovo dvomljivost in strankarsko-politično opasnost tudi z našega naprednega stališča v Sloveniji malo osvetliti. Ta problem je brez ovinkov povedano: vprašanje slovenske banovine. Ker za tem problemom tičijo vse te navedene možnosti, nastaja za slovenskega naprednega človeka prevažno vprašanje, kako se naj zanj ogreva?

Izbire sicer ni mnogo, mora pa biti zato samozavest tembolj temeljita, odločna in žilava. Nikakor nas ne sme nenadni zastoj tega vprašanja uspavati, ako hočemo, da ne bo ob morebitni realizaciji tega notranjepolitičnega

delo dobrovoljcev za Jugoslavijo, katerih pretežno večino so tvorili baš Sokoli, ki so bili vzgojeni v sokolskih telovadnicah. Posebej pa je poudaril pomen žrtv, s katerimi je bila naša domovina osvobodjena. Poklonil je Sokolu II knjižico «Dobrovoljci, kladivarji Jugoslavije» v spomin na otvoritev.

Zadnji je govoril bivši ljubljanski župan g. dr. Dinko Puc, ki je bil na čelu mestne uprave, ko je mestna občina darovala Sokolu II zemljišče v Trnovem. V vsestransko utemeljenem govoru je nanizal polno razlogov, kateri morajo po svojem značaju dobiti ono prednost in priznanje vzvišenim namenom in ciljem sokolske ideologije, katera vrši poslanstvo med narodom za utrditev slovanske zavesti in napredek telesne kulture. Naglašal je, da je naš narod vedno rad dajal, kar je bil dolžan «Bogu in cesarju» ter se zato

problema postal slovenski napredni živelj brezpravna raja in izločen od reševanja vseh gospodarskih, socialnih in kulturnih vprašanj.

Da bo mogoče odstraniti to opasnost, na katero nas opozarjajo prirodni politični občutki in v kar nas zlasti sillijo prav izjemne razmere v Sloveniji, je možno edino v skupnem nastopu vseh naprednih struj, kar ne bo okrepilo državo samo na znotraj, ampak tudi na zunaj.

To slednje je pa v dandanašnjem času prvenstvene važnosti, kateri se morajo brez odlaganja umakniti in odstraniti vse mogoče želje in nameni! Tega se mora živo in polno zavedati vsak tisti Slovenec, da pomeni le močna Jugoslavija dejansko in stvarno nadaljevanje in dograjevanje kulturnih, gospodarskih, socialnih in zlasti političnih vrednot Srbov, Hrvatov in Slovencev še prav posebno. V—č.

pač ne moremo sramovati, če je dobil tudi «Sokol» v Trnovem zemljišče za dom prosvete in kulture. Nadalje je dejal, da ni občinska uprava zaradi tega slabo gospodarila, kakor ji nasprotniki očitajo, ako je omogočila, da je naša viteška sokolska organizacija, kateri stoji na čelu Nj. Vel. Kralj, prišla do svojih domov. Ponosen je na svoje delo in tudi danes ne bi delal drugače.

Za svoja izvajanja je bil deležen polnega priznanja in so ga navzoči udeleženci nekajkrat prekinili z burnim odobravanjem.

Drugi del slavnostnega večera je izpopolnil slovenski vokalni kvintet, ki je zapel ob splošnem odobravanju tri pesmi in je moral na željo občinstva še eno dodati. Pevsko društvo «Krkovo-Trnovo» pa je pod vodstvom pevovodje Kanca zapelo dve

pesmi. Vsi pevci so bili za svoja izvajanja toplo nagrajeni od občinstva s priznanjem. Za zaključek slavnosti je zaigrala godba himno «Hej Slovani», ki so jo vsi prisotni tudi stoje peli. S tem je bila slavnostna otvoritev doma Sokola II zaključena, kot nacionalna manifestacija in ena največjih prireditev v Trnovem. Zatem je sledil ples, pri katerem je igral orkester vojaške godbe. Skoraj vsi udeleženci otvoritve so ostali na zabavi, ki je potekla v najlepšem razpoloženju.

Dom Sokola II je otvorjen ob številnih gmotnih in moralnih žrtvah, in to ob največji podpori malih ljudi. Vsakdo naj se spomni, da Sokol II še mnogo potrebuje za plačilo nastalih dolgov, zelo mnogo pa še do popolne zgotovitve, zaradi česar ga še nadalje podpirajte do popolne zgotovitve doma.

Upor radikalov l. 1883.

(Timoška buna.)

«Slava mučenikom!»

Narodna radikalna stranka ima za seboj ne samo slavno, marveč tudi težko zgodovino. Mnogo silnih žrtv je doprinesla za svoje ideale, marsikateri borec v njenih vrstah ni izgubil samo svoje pozicije, svojega premoženja, tudi življenja so padala v borbi za narodne pravice.

V nedeljo dne 10. novembra je bil odkrit v Zaječaru spomenik v počast dvajsetih radikalnih prvakov, ki so bili leta 1883. postreljani zaradi upora proti vladi Milana Obrenovića.

Radikalna stranka, ki je nastopila šele nekaj let prej, je s svojim popolnoma ljudskim programom takoj osvojila vso Srbijo. Na vladi je bila takrat avstrofilska Napredna stranka (ki je v Jugoslaviji popolnoma izginila), katere narod ni mogel videti. Oprijel se je zaradi tega z vso dušo nove radikalne stranke, katere program je bil izvojevati na znotraj «narodu blažino in svobodo, na zunaj pa popolno neodvisnost in zedinjenje vseh delov Srbstva» in ki je zahtevala splošno volilno pravico, neodvisnost sodstva, poenostavljeno politično upravo potom organizacije občin in srezov, neposredno in progresivno obdavčenje, modernizacijo šolstva itd.

Septembra 1885 je razpisala vlada volitve v skupščino. Doživela je katastrofalen poraz: radikalni so dobili v skupščini absolutno večino 72 mandatov, dočim je vlada dobila kljub policijskemu terorju komaj 24 poslancev, liberalci pa 34 mandatov. Ko se je skupščina sestala, so pri volitvah predsedništva dobili radikalni kandidati 89 glasov, vladni pa samo 54 glasov! Naslednji dan je bila skupščina s kraljevim ukazom zaključena.

Ta protustavni akt je vzbudil v narodu, ki je opravičeno upal, da bo z novo skupščino začel nov kurz v državi, strašno nejevoljo. Videl je, da kralj noče sodelovati z večino naroda, da hoče vladati proti njej in da se v to svrhu ne straši iti preko ustave.

Radikalni so zaradi tega sklenili braniti svoje ustavne pravice, če treba tudi z orožjem v roki.

Srbski kmet je bil vedno borec za svobodo. Orožje je imel vedno pripravljeno in ni mogel umeti, kako je mogoče, da se njegovim poslancem ne pusti, da delajo v skupščini. Geslo, da je treba braniti ustavo in s tem svobodo, se je širilo z bliskovito hitrostjo. Povsod so bili tajin sestanki in povsod so čistili puške in brusili meče.

Vladi seveda to ni ostalo prikrto. Izdala je ukaz, da je treba narod razorožiti. Nikola Pašić je ta ukaz komentiral tako, «da hoče vlada razorožiti narod iz istih razlogov, kakor so ga svoj čas razoroževali Turki», kar so seveda njegovi pristaši dobro razumeli.

Vladnim organom se je narod uprl skoro istočasno v srezu Boljevac, v Aleksandrinu in okolici ter v Knjaževcu. V tem zadnjem je bil voditelj upora sedanjji predsednik Narodne radikalne stranke Aca Stanojević.

Kljub temu, da se je upor urno širil, ni uspel. Vlada je proti upornikom poslala regularno vojsko, ki je z modernim orožjem upor hitro zadušila. Nato je pred prekim sodiščem sledil krvav obračun.

Na smrt je bilo obsojenih 94, na dolgotrajno ječo pa okoli 650 radikalov. Med na smrt obsojenimi sta bila tudi Nikola Pašić in Aca Stanojević, ki pa sta se rešila v inozemstvo.

Dejansko ustreljenih je bilo 20 radikalov.

Zdaj so jim postavili spomenik — v času, ko se radikalna stranka zopet bori za pravice naroda.

Izpolnile so se Pašičeve besede: «Narod ljubi žrtve in mučenike, da jih slavi in poveljuje.»

Trboveljska je zvišala rudarjem mezde

Med Trboveljsko premogokopno družbo in delavskimi zastopniki je bil dosežen sporazum, ki ustreza zahtevam, ki so jih postavili rudarji in delavci stranskih obratov. Predvsem je družba pristala na zvišanje temeljnih mezd v vseh kategorijah povprečno za 10 do 21 odstotkov, in sicer z veljavnostjo že od 1. oktobra, tako da zdaj znašajo v I. kategoriji din 56,25, v II. kategoriji din 50, v III. kategoriji din 46, v IV. kategoriji din 44 in v V. kategoriji din 34 na dan. Prav tako so zvišane mezde v apnenicah in kamnolomih, in sicer v I. kategoriji na 48, v II. na 46, v III. na 44 in v IV. na 34 din. Tarifa za akordno delo in funkcijske doklade se tudi zviša za 10 odstotkov.

Družba je razen tega ustregla tudi drugim željam delavstva, zadevajoče razne dopolnitve kolektivne pogodbe, deputate in druge ugodnosti, tako da so se pogajanja vsekakor končala z zadovoljivim rezultatom za delavstvo.

Politični pregled

Notranja politika

Spričo razmer, v katerih se nahajamo, je razumljivo, da v našem notranjepolitičnem življenju ne moremo zabeležiti prav posebnih dogodkov.

Z vladnim odlokom so bile pri nas razpuščene vse emigrantske organizacije, kakor tudi zveza jugoslovanskih emigrantskih združenj. Iz veletrgovine z živili so bili z vladno uredbo izločeni vsi židje, pa tudi prosvetni minister g. dr. Korosec je odločno nastopil proti židom s tem, da je predpisal numerus clausus za židovske učence na vseh učnih zavodih v državi. V Udrugi rezervnih oficirjev je bil postavljen vladni komisar. Vlada je zopet uvedla znatne omejitve v prometu z motornimi vozili. Prometno ministrstvo je ukinito na naših železnicah celo vrsto vlakov, s čimer je naše gospodarstvo in potniški promet močno prizadeto, zlasti v Sloveniji. Velike težave so še vedno s preskrbo prebivalstva z jedilnim oljem. Z vladno uredbo so bile ustanovljene mestne aprovizacije po vseh večjih mestih države, pri nas v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kranju, Trbovljah, Škofji Loki in na Jesenicah. Priliso se morajo tudi v vseh industrijskih središčih ustanoviti industrijske aprovizacije.

Močno razgibano je notranje življenje in urejevanje razmer v banovini Hrvatski. V Zagrebu je bila nedavno ustanovljena narodnosocialistična stranka. Hrvatski ban je izdal za prihodnje leto izredno ostre ukrepe proti kmetom, ki puščajo velike komplekse svoje rodovine zemlje neobdelane. Hrvatskemu banu so bila dana zelo obsežna gospodarska pooblastila glede ustanavljanja, poslovanja, odčitvanja in likvidacije gospodarskih podjetij na ozemlju banovine Hrvatske. S tem je postal hrvatski ban nekak gospodarstveni diktator na Hrvatskem. V Dalmaciji se bori Hrvatska seljaška stranka v besni borbi z združenimi nasprotniki, frankovci in komunisti. V Zagrebu je imel jugoslovanski katoliški episkopat svojo izredno škofovsko konferenco, katere sklepi pa javnosti doslej še niso bili sporočeni.

Nj. Vel. kralj Peter II. je opravil zopet več študijskih potovanj po državi, na katerih se je podrobno seznanil z življenjem prebivalstva in z raznimi zgodovinskimi znamenitostmi.

V Bosni so si tamkajšnji muslimani zopet močno v lasih. Oba njhova voditelja se postavljata za političnega vodilnega naslednika pokojnega dr. Spaha. Razlika je predvsem v tem, da zagovarja dr. Behmen čim tesnejše sodelovanje s Srbi, dr. Kulenović pa s Hrvati.

Pri nas v dravski banovini so vse stanovske organizacije državnih in

samoupravnih uslužbencev in upokojencev poslale skupno deputacijo k banu g. dr. Marku Natlačenu in mu izročile spomenico za nujno izboljšanje njihovega gmotnega položaja spričo vedno bolj naraščajoče draginje.

Uradno poročilo službene poročevalske agencije je obvestilo našo javnost, da sta postala žrtvi min oziroma podmorniškega torpeda zopet dve veliki jugoslovanski tovorni ladji. Za našo trgovsko mornarico pomeni to izredno težak in hud udarec.

Naše mlado civilno letalstvo je zadela zopet nova katastrofa. V neposredni bližini Borova je takoj po vzletu strmoglavilo na tla moderno potniško letalo, pri čemer je našlo smrt 7 oseb, med njimi vsa tričlanska posadka letala. Pravega vzroka nesreče oblastva doslej še niso ugotovila.

Ljubljana je pretekla dni pristrčno pozdravila v svoji sredi novoga divizijskega poveljnika, brigadnega generala g. Ljubomira Stefanovića, ki je prevzel svoje odgovorno mesto od svojega brata, divizijskega generala g. Dragoslava Stefanovića, ki je odšel na dolžnost pomočnika IV. armijske oblasti v Zagreb.

Dobili smo na mesto generala g. Nedića, ki je pretekli teden odstopil, novega vojnega ministra v osebi 69-letnega upokojenega generala g. Petra Pešića, ki je svoj čas že zavzemal to važno in odgovorno mesto.

Iz poročila finančnega ministrstva smo izvedeli, da so bili dohodki države v prvi polovici letošnjega proračunskega leta za 1.200 milijonov višji od dohodkov v isti dobi preteklega leta.

Ob proslavi 25. obletnice Sovjetske Rusije je priredilo sovjetsko poslanstvo v Beogradu svečan sprejem in banket, o katerem se je precej gostobesedno razpisal vs jugoslovanski tisk raznih političnih smeri in svetovnih nazorov.

Kot žrtev sedanje vojne je v naši domovini prvi prejel ognjeni in krvavi krst zgodovinski Bitolj, ki so ga neka sovražna letala 5. novembra opoldne strahovito bombardirala in razdejala. Na mesto, ki je v osvobodilnih bivših vojnah itak grozno trpelo, so vrgli tuji letalci 21 velikih bomb, ki so s svojimi eksplozijami terjale po uradnem poročilu 9 mrtvih in 21 težko ranjenih. Med smrtnimi žrtvami je bil tudi Slovenec, kapetan g. Varl Maks. Materialna škoda je bila cenjena precej nad 5 milijonov dinarjev. Ker je bila s tem kršena jugoslovanska teritorialna neodvisnost, je naša vlada storila energične korake pri prizadetih vojujočih se državah v njihovih prestolnicah Rimu, Atenah in Londonu.

H koncu naj še omenimo, da je

sedanji predsednik jugoslovanske vlade g. Cvetković z ozirom, da se gotovi politični krogi v naši domovini trudijo, da bi čimprej izvedli dalekosežno razdelitev in preureditev Jugoslavije, precej poudarjeno izjavil, naj se puščajo naše notranjepolitične zadeve v teh nevarnih, resnih in kočljivih časih pri miru, ker je najbolje in najprimernejše, da počakajo na svojo rešitev do konca sedanje svetovne vojne.

Zunanja politika

Kakor je bilo pričakovati v zadnjih dneh preteklega meseca, se je, žal, vojna vihra razvijala tudi na Balkan. Vedno vstopajo nove države v vojno in izgleda, da svetovni požar prav nikomur ne bo prizanesel. Pregled svetovnih dogodkov v zadnjih petih tednih, odkar smo podali svoje zadnje zunanjepolitično poročilo, nudi zelo razgibano, pestro in nič kaj razveseljivo sliko.

Da se obeta dolgotrajna svetovna vojna, je jasno že vsakomur, čeprav zagotavljajo zlasti nemški ministri in vojaški strokovnjaki, da bo svetovni požar končan in udušen že marca ali aprila prihodnjega leta, seveda z zmago nemškega orožja.

Nemška vojska je zasedla najvažnejše točke in oporišča v Rumuniji, v prvi vrsti pa petrolejska rumunska polja. Tudi rumunska vojska je sprejela v svojo sredino veliko število nemških vojaških inštruktorjev in organizatorjev.

Združene države severnoameriške so izdatno zvišale svojo vojno pripravljenost v vsakem pogledu. Tudi vojaške dobave vsakovrstnega vojnega materiala in drugih potrebščin Angliji tečejo kljub akciji nemških letal in podmornic v zelo ogromnem obsegu in redno.

Angleži so zopet odprli velepomembno cesto skozi Birmo in sedaj dobivajo Kitajci zopet vse potrebno orožje, streljivo in druge potrebščine iz znanih virov za čim uspešnejšo borbo proti japonski invaziji. Ta novi dotok se je že pokazal v obliki zmagovitih vojnih akcij kitajske nacionalne vojske pod vodstvom maršala Čangkajška proti Japoncem. Japonska vojska je doživela v zadnjih tednih celo vrsto strahovitih porazov in se je morala na vseh glavnih frontah daleč umakniti. To dejstvo je povzročilo doma na Japonskem obilo hude krvi in slabega razpoloženja.

Med italijanskimi in nemškimi državniki se vodijo že nekaj časa v tesnih medsebojnih razgovorih pogajanja in razgovori glede bodoče gospodarske ureditve sveta po končani sedanji svetovni vojni.

Nemški napadi na London in ostalo Anglijo postajajo po obojestranskih vojnih poročilih vedno slabotnejši, dočim se angleški letalski napadi na Berlin, na ostalo Nemčijo in na po Nemčiji zasedene druge dežele stalno stopnjujejo. Angleški letalci so bombardirali te dni celo Gdansk. Angleži obsipajo z bom-

bami najtežjega kalibra zlasti industrijska in prometna središča v vsej Nemčiji. Najhujši nemški zračni napad na London, pri katerem je sodelovalo okrog tisoč letal, ni dosegel onega uspeha, kakor so ga v Berlinu pričakovali.

V Španiji se tudi po vrnitvi notranjega ministra Suererja iz Rima in Berlina niso odločili za vstop v sedanjo vojno na strani osi, to pa verjetno iz razloga, ker še prebodeljavo težke posledice bivše državljanske vojne. Značilno pa je, da je bil postavljen dosedanji notranji minister Serrano Suner, ki je zet in najozži sodelavec generala Franca, za španskega zunanjega ministra.

Med Francijo in Nemčijo se razgovori za dokončni mir nadaljujejo in zaenkrat v tem pogledu še ne moremo zaznamovati nobenih konkretnih dejstev. Francoski ministrski podpredsednik Laval je imel s Hitlerjem in Ribbentropom ponovne razgovore, istotako sta se osebno sestala tudi Hitler in maršal Pétain. Baje so Nemci pristali na vsestransko, zlasti pa gospodarsko sodelovanje med obema državama, pa tudi z Italijo, s katero pa se bodo vršila še posebna pogajanja. Hitler se je povsem na skrivnem sestal tudi z današnjim gospodarjem Španije generalom Francom, vendar pa o vsebini njunih razgovorov svet ni izvedel ničesar točnega in določnega. Voditelj današnje zasedene Francije maršal Pétain je izredno ostro nastopil proti domači opoziciji, v kratkem pa napoveduje njegov osebni stik z diktatorjem Italije Mussolinijem.

Angleški ministrski predsednik Winston Churchill in vodja Nemčije Adolf Hitler sta imela v radiu ponovne govore, v katerih sta skušala drug drugega prekositi z napovedmi o skorajšnjem izidu sedanje vojne. Dočim je bil govor angleškega premierja zelo hladnokrvn in miren, je izzvenel govor nemškega kancelarja močno temperamentno in sila ostro.

Ves svet se je 28. oktobra stresel pod novice, da sta se zapletli v vojno tudi Italija in Grčija. Italijani so očitali Grkom, da so ponovno s podpiranjem Angležev na Sredozemlju kršili svojo nevtralnost in da so pomagali Angliji pri njenem obkroževanju držav osi. Zaenkrat Italijani niso mogli zaznamovati večjih uspehov, Grki pa zlasti ogrožajo italijansko levo krilo v Albaniji in stoje pred vrati Korče. Grki poročajo tudi o velikem vojnem plenu in o desetisočih vojnih ujetnikih. V rimskih in berlinskih krogih kljub vsemu neprestano ponavljajo, da tamkaj ne bi bilo zaželeno, da se sedanja vojna razširi na ves Balkan. Pač pa Nemci vedno zgovorneje povdarjajo v svojem tisku zahtevo po kolonijah, ki da jih bo Nemčija po sedanji vojni neogibno dobila in tudi že pripravljajo njihovo ureditev.

Važen je bil tudi sestanek Mussolinija s Hitlerjem v Firenci, čigar posledice se kažejo že v najnovejših dogodkih na Balkanskem polotoku. Angleška vojska je zasedla grški otok Kreto, istočasno pa sodeluje angleška vojska tudi še na ostalih grških tleh z vsem svojim orožjem, tako na suhem, kakor tudi na morju in v zraku.

Španija je priključila Tanger španskemu Maroku, kar bo imelo že v bližnji prihodnosti težke posledice. Anglija je zopet odstopila Ameriki svoja važna oporišča na Daljnem Vzhodu, s tem pa se je še povečala ameriška materialna pomoč Angliji. Churchill zagotavlja svet, da bo Anglija za vsako ceno izvojevala zmago nad Nemčijo in njenimi zavezniki, to pa z edinim najvišjim ciljem, da osvobodi vse narode v Evropi, med katerimi naj potem vzklije najtesnejše bratstvo in naj vsemu človeštvu vzcvete obči napredek in pravi, večni mir.

Najpomembnejši svetovni dogodek pa so bile nedvomno ameriške predsedniške volitve, na katerih je odnesel lavoriko zmage, kakor je bilo tudi pričakovati, zopet Roosevelt. Dobil je 5. novembra, ko je bil tretjič izvoljen za predsednika Združenih držav, 26.361.762 glasov in 449 volilnih mož, njegov protikandidat Willkie pa 21.867.719 glasov in 82 volilnih mož. Takoj po svoji izvolitvi je Roosevelt odredil, da se pošlje polovica vsega ameriškega vojnega materiala na pomoč Angliji.

Rumunijo je zadela preteklo nedeljo ponoči strahotna potresna katastrofa, ki je terjala po najnovejših poročilih na desetisoče smrtnih žrtev. Cela vrsta največjih in najlepših mest leži danes v razvalinah. Vsa rumunska petrolejska polja so v plamenih. Prebivalstvo, s katerim sočustvuje ves civilizirani svet, tava dobesedno v obupu.

Pozornost vsega sveta je bila te dni obrnjena proti Berlinu, kjer so na najslavnejši način sprejeli predsednika sveta ljudskih komisarjev in ruskega zunanjega komisarja Molotova. Ruski zunanji komisar je imel tretji daljši razgovor z nemškim voditeljem Hitlerjem. Razgovorov se udeležujejo tudi nemški zunanji minister von Ribbentrop, pomočnik ruskega zunanjega komisarja Dekanozov ter nemški poslanik v Moskvi in ruski poslanik v Berlinu. Na čast Molotova je bilo prirejenih več slovesnih banketov, na katerih so bile izrečene običajne zdravice.

Politični krogi opozarjajo na daljnosežne posledice sklepov, ki bodo sprejeti v Berlinu. Pričela se bo nova doba sodelovanja med Rusijo in Nemčijo in bodo, kakor se zatrjuje, spravili v sklad interese obeh vele-sil na vseh področjih Evrope in Azije.

Še o ruskem glasbenem filmu Volga, Volga...

Nedavno smo imeli priliko videti dva ruska zgodovinska filma Peter Veliki in Minjin in Požarski in o njih izraziti naše mnenje. Pred kratkim je bil pa odigran film «Volga, Volga», ki je pa muzikalnega značaja in znatno sliči slogu nepozabnega Pastirju Kostju, ki je imel vse lastnosti tipične ruske ljudske operete.

Našemu občinstvu je film «Pastir Kostja» ostal v nepozabnem spominu in še danes se glasbeni šlagerji tega filma čujejo na ulici. Zato se nam zdi prav in primerno, da razpravljamo še nekoliko o tem najnovejšem filmu, ki je bil pred kratkim odigran in sprejet z velikim navdušenjem, o čemer priča dejstvo, da je bila dvorana elitnega kina Maticе nad deset dni popolnoma zasedena.

Skladatelj te filmske operetne mojstrovine je Dunajevski, ki je s spretnim režiserjem Aleksandrovim ustvaril ta film, ki ni prijeten samo našemu očesu, temveč ima še svojstven čar vsele ruske glasbe, ki tako blagodejno prija tudi sluhu. Res je, da v primeru z zapadnimi filmi in vzorci nedostaja filmu neke

uglajenosti, zato pa ima neko prednost, ki se izraža v pristnosti igranja in podajanja nepovzrojenega življenja širokega kroga ljudi, ki niso zrasli na parketu.

Film Volga, Volga dokazuje, da je v preprostih slojih mnogo, zlasti glasbenih talentov, ki imajo voljo in neodoljivo željo do glasbenega ustvarjanja (o čemer bi bilo zanimivo razpravljati tudi, v koliko se to dejstvo tudi nas Slovencev tiče, ker je bilo že čestokrat ugotovljeno, da je tudi med našim maloštevilnim narodom dokaj nadarjenih posameznikov za glasbo in za petje).

Vsebinska tega filma je naslednja: V neko malo pokrajinsko mestece pride vest o veliki glasbeni olimpiadi v Moskvi, ki je seveda zelo oddaljena od tega neznanega mesteca na širokem podeželju te prostrane države. Delavci v državnem podjetju za izdelovanje ruskega narodnega glasbila balalajk so o tej veliki prireditvi obveščeni ter se z velikim spontanim navdušenjem pripravljajo in navdušujejo z udejstvovanjem na raznih glasbilih. Na veliko žalost te večje množice talentov-samoukov pa upravnik zavoda za izdelovanje balalajk Bikarov ni prepričan o glasbenih sposobnostih podreje-

nega delavstva, kajti sam pogreša najosnovnejše pojme o glasbi.

Prizadeva si, da bi svojim ljudem z vsemi mogočimi ukrepi preprečil udeležbo na olimpiadi, misleč da nimajo nikakih sposobnosti za lastno ustvarjanje...

Film je namreč odlična satira na birokratsko omejenost, ki ni neznana cvetka tudi v sovjetski upravi, kakor tudi ne v drugih državah, dočim je film Pastir Kostja posrečena satira na proslavljeno človeško civilizacijo. Prikazan in odigran je ples, kjer pa plesalke nastopajo sodobno oblečene in torej ni povoda za pohujšanje in natolcevanje — golih stegenc ni videti.

Upravnik zavoda balalajk Bikarov je razdvojil kandidate v dve skupini, ki sta ločeni po veliki prostrani ruski reki Kami in Volgi potovali na splovu in primitivni ladji v Moskvo. Bikarov je seveda potoval med skupino, ki mu je bila bolj pri srcu... Kasneje so prišli na lep moderen parnik, s katerim so prispeli v Moskvo.

Simpatična in odlična ruska pevka Ljuba Orlova je kot pismonoška Strjelka potovala z drugo skupino s splavom, nakar je ta skupina prešla na jadernico. Po naključju se obe ladji srečata na valovih Volge širo-

ke... Nbroj smešnih prizorov, ki zbujejo salve smeha med dramatičnim potovanjem po Kami in Volgi, daje vsemu potovanju svojstven čar ter lahko rečemo brez pretiravanja, da je film odigran z veliko umetniško silo in da so Rusi ne samo odlični dramski, temveč tudi filmski igralci.

Nad birokratsko omejenostjo naj zmaguje zdrav smeh in pristen humor, ki ga je veliko baš v tem filmu. Zelo ozkosrčen človek bi morda našel kako tendenco v tem filmu, ki je pa po našem mnenju nima. Saj skuša podati samo voljo preprostih samoukov po glasbenem ustvarjanju in kulturnem uveljavljanju, kar je pa samo v prosep države.

Nadarjena Ljuba Orlova je v svojstvu pismonoške Streljke podala mojstrovino v ljubkosti svojega igranja in očarljivost glasu, tako da nam bo še dolgo ta film ostal v neizbrisnem spominu, zlasti o njenem nastopu na splovu in na olimpiadi v Moskvi. V tej igralki in pevki se očituje umetniška sila, ki še mnogo obeta in je nastop v Pastirju Kostju in tem filmu samo uspešen uvod k njenemu nadaljnjemu razvoju.

Morda bomo imeli priliko vi-

deti še kak kulturni film, ki nam bo prikazal znanstveno raziskovanje in najnovejše pridobitve na tem področju, kakor kak film, ki je posvečen kulturi in umetnosti, na primer «Maksim Gorkij», «Puškinovi rokopisi», «Galerija slik Tretjakova» itd. Brez dvoma bo vsak nov film za nas novo doživetje in bo seveda sprejet z nedeljeno simpatijo in navdušenjem vzlic maloštevilnim nergačem, ki jim ruski film spričo ozkosrčne svetovnonazorne usmerjenosti ni všeč.

Javno mnenje je sprejelo ruski film z navdušenjem in nedeljenim priznanjem.

J. P.

Radikalna stranka obstoja že preko pol stoletja, kar pomeni zelo mnogo za političnostranko. Njeno vodstvo celo v najmikavnejših oblikah in kombinacijah ne proda svojega načela za par osebnih položajev, ker se pre-dobro zaveda, da ima svoje re-snično oporo v narodu samem.

Politični epilog Francije

Neodvisna slovenska revija «Sodobnost» je v svoji 9. številki pod zaglavjem «Politični obzorja» objavila izredno zanimivo razpravo pod naslovom: «Zakaj se je zrušila Francija?» Ker je navedena razprava po svoji vsebinski značilnosti in stvarno skladnosti podzavestnega pričakovanja francoske tragedije pisana z izrazito voljo objektivnosti, jo z dovoljenjem uredništva «Sodobnosti» prinašamo. Nadaljevanje in konec bomo objavili v prihodnji številki. — (Ureda.)

V našem javnem mnenju se mnogo razpravlja o vzrokih ne navadno hitrega vojaškega zloma Francije. Zavedajoč se, da je vsak vojaški poraz posledica storjenih političnih napak, poskušajo tudi naši meščanski raziskovalci francoskega vojaškega zloma odkriti njegove politične vzroke. Če na kratko rešujemo glavne izmed njih, je kriv zloma Francije njeno materialistično pojmovanje življenja, nasladnost in nemoralnost, v kateri so se izživljale široke ljudske množice, ne brigajoč se za nič drugega na svetu. Poloma se krivi frimasoni ter levičarji, ki so ljudstvo vzgajali in zapelevali v življenjsko brezbržnost. Vse je hlepelo samo za popolno, tako rekoč anarhično svobodo. Glavni politični krivec pa je seveda ljudska fronta, ki je bila pred sedanjo vojno nekaj časa na vladi in ki ima poleg drugega tudi odgovornost za vojaško zaostalost in nepripravljenost francoske države.

Ni naš namen raziskovati tukaj vzroke francoskega vojaškega poloma s strokovnih vidikov. Ovreči hočemo le glavna natolcevanja ter opozoriti na resnične politične zmote, ki so današnjega stanja Francije krive.

Očitati francoskemu ljudstvu, da je zaradi materialistične vzgoje izgubilo pravi smisel življenja in da se je izživljalo v vsakodnevnih nasladnostih, amoralnostih itd., je skoraj podoben blatenju. Očitek velja pač za vladajočo francosko meščansko plast in tudi za velik del malomeščanstva, kajti tem slojem se ima francoski narod zahvaliti za dvomljivo sloves svojih moralnih vrednot, ki gotovo niso manjše

kakor pa pri katerem koli drugem evropskem narodu. Moralne zavesti francoskega naroda namreč ne smemo meriti in soditi po številu nočnih lokalov in zabavišč v Parizu in drugih francoskih velemestih. S temi stvarmi je preprosto francosko ljudstvo v svoji skrbi za vsakdanji kruh imelo zelo malo opraviti. Gnilo francosko meščanstvo si je iz teh pozorišč dekadentne nasladnosti napravilo važen pridobitveni vir. Ta pozorišča so bila privlačna za meščanske dekadente in moralne prenasličence celega sveta, medtem ko navaden Francoz za nje niti vedel ni. Tudi slovenski pokvarjeni meščan je smatral za svojo kulturno dolžnost, da si je ob prihodu v Pariz kar mogoče od blizu ogledal pariška nočna zabavišča. Kdor tega ni storil, baje ni poznal Pariza. Med tisoč takimi slovenskimi romarji pa bi menda lahko na prstih rok preštel tiste, ki so se potrudili iti spoznavat pariško življenje v delavske četrti 18. okraja, ali v okraj Belleville ali na bulevard Massena, kjer je mesto barak in kjer se kaže druga, nemaskirana stran pariškega življenja. Kako neiskreno je tako spotikanje naših moralistov se vidi že iz tega, da so med raznimi masonskimi kapitalističnimi lastniki dobičkanosnih pariških nočnih lokalov tudi številni francoski katoliški prvaki, ki so na drugi strani bili na čelu gibanja za tako imenovano prerogojenje in poduhovljenje francoskega naroda. Značilno za neke naše kroge je tudi to, da se niso oglasili s svojimi opomini in očitki zoper masonerijo tudi že takrat, ko je po razbitju vlade ljudske fronte veliki mason, kapitalist in radikalni socialist, notranji minister Sarraut, pričel preganjati delavske organizacije in zapirati levičarsko usmerjeno delavstvo, čeravno jim je bilo znano, da je Sarraut bil lastnik najrazkošnejših in najzloglasnejših pariških nočnih zabavišč kakor so «Le ciel» in «L'infer».

Da je francoski narod prišel, kamor je prišel, je baje kriva predvsem laicistična francoska

šola, pri čemer ima seveda glavno zaslugo francosko «marksistično» učiteljstvo. Laicistično šolstvo in marksistično učiteljstvo je po mnenju teh krogov vzgajalo francosko mladino v nepatriotičnem duhu, v brezbržnosti za narodno usodo in narodno bodočnost, v množico nekih bonvivantov, kateri je obramba domovine postala deveta briga.

Na te navedbe oziroma obtožbe moramo odgovoriti s konkretnimi podatki stvarnega stanja. Prvič beseda o učiteljstvu: Ali je res v celoti pripadalo pravemu marksističnemu krilu francoskega delavskega gibanja? Žal da te laskave ocene na račun francoskega učiteljstva ne moremo deliti. Do združitve strokovnih organizacij 1936. leta sta obstajali v Franciji dve glavni strokovni organizaciji učiteljev, ako se tukaj ne oziramo na res neznatno desničarsko nacionalno federacijo za pouk, in sicer številčno zelo močna organizacija socialdemokratskega tabora, v kateri so prevladovali anarhosindikalistične tendence, ter federacija levega, marksistično usmerjenega osebja za pouk. Ob združitvi strokovnih organizacij je razmerje med tema dvema organizacijama bilo 1 : 4 v korist anarhosindikalističnega krila. Večinsko krilo je zadnja leta vedno bolj prihajalo pod vpliv negativnih ter reakcionarnih elementov. Ako pomislimo, kakšno vlogo so organizacije anarhosindikalističnih tendenc igrale v španski republikanski vojski, kjer so zapeljevale delavstvo, sabotirale osvobodilni boj in na ta način stvarno pomagale do zmage španski reakciji, potem nam ne bo težko ločiti plevela od zrnja tudi v vrstah francoskega učiteljstva. In res je bilo večinsko krilo tisto, ki je dosledno vodilo borbo proti ljudski fronti, ki je o priliki monakovskega sporazuma v septembru 1938. leta javno in na vsa usta ta sporazum odobravalo in in se postavilo na stran ministrskega predsednika Daladiera, kateri je po nalogu znanih francoskih 200 familij in angleških lordov v Monakovem izdal vse interese francoskega ljudstva.

(Konec sledi.)

Borba za petrolej

Evropski vojni plameni se vedno bolj raztezajo na bližnji Vzhod. Kot njihova najnovejša žrtev pada v razdejanje Grčija. Svet se vprašuje, odkod jemljeta Nemčija in Italija bencin, nafto in petrolej, brez katerih si današnje moderne vojne sploh zamišljati ne moremo, kajti sama Rumunija jima ne more dobavljati zadostnih količin, da bi bile krite celotne njune potrebe po tej «krvi sodobne vojne». Jasno je, da jima mora dobavljati znatne množine petroleja in njegovih derivatov v prvi vrsti Sovjetska Rusija, ki razpolaga z neizmernimi petrolejskimi zalogami in zakladi na območju svoje petrolejske industrijske prestolnice, znanega mesta Bakuja. Zato ne bo odveč, če objavimo našim čitateljem kratek opis te ruske petrolejske zakladnice.

Kadar prihaja človek poleti preko Kaspiskega morja v Baku, nehote pričakuje, da se bo znašel, utrujen od guganja po nemirnih valovih, v velikem mestu tipa sredozemskih obmorskih mest. Toda enkrat se znajde v skoro praznem pristanišču, ki se razteza na koncu ogromnega mesta, ki nima skoro nobenega zelenja sredi in okrog sebe. Tukaj, na teh tleh namreč ne more rasti nobeno drevje, izvzemši nekaj drevesnih stebel, ki jih goje na prsti, pripeljani od bog ve kako daleč v te skromne bakujske parke in nasade. Vsa zemlja v Bakuju in njegovi okolici je namreč že tako močno prepojena s petrolejem, da je docela onemogočena v njej in na njej vsaka rastlinska in cvetlična rast. Del neba, ki je sicer sinjemo dro, je pokrit z večnim gostim, črnim dimom, po katerem se Baku tudi imenuje — «črno mesto».

Najprijetnejši je še pogled na neizmerno morsko gladino, v kateri se zreali sonce v vsej svoji bleščeči krasoti. Najobupnejši pa je dostop v Baku po železnici, ki pripelje iz Moskve, zakaj po tej poti se človek obda kar za več ur z nevzdržno, mrtvaško samoto. Mestna okolica je neke vrste puščava, v kateri ne raste nič drugega, kakor le nekaka suha trava, ki jo popasejo velblodi. Ta puščava je vseprek in precej na gosto pokrita z majhnimi, črnimi močvirnimi mlakužami in je po vzhodni strani obkrožena od morja, ki ima barvo navadnega jekla, na nasprotni strani pa jo zapirajo pred svetom viharji in strme divje planine. Po dolgočasni vožnji se naposled prikažejo pred nami brezštevne črpalke za nafto in nad njimi visoki vrtni stolpi, zgrajeni iz lesa in železa, vsi pa enake oblike. Tedaj se vedno bolj čuti od-

vrtni duh po mineralnem olju in v tem mučnem ozračju živi, sključenih hrbtov in glav, okrog milijon človeških bitij, ki, govoreč o Bakuju, ponosno naglašajo: «Moja domovina».

Človek se temu ne sme čuditi; predvsem imajo ti ljudje godbo in divne tople noči, mimo tega pa obstoja še tudi poseben živopisani Baku, staro mesto gostila in zabavišča. Na vrhu hriba stoji trdnjava s starinskim gradom, ki je zadosti lepa stavba iz rumenkastega kamna, zgrajena v dve nadstropji v izrazitem arabskem slogu. Grad je bil zgrajen verjetno v petnajstem stoletju in je zvezan s prvimi poželežskimi naselji po 25 kilometrov dolgem podzemskem hodniku. Okrog gradu se razprostira staro turško-perzijsko mesto, z ozkimi, izkrivljenimi ulicami s ploščatimi strehami in širokimi balkoni.

Izviri nafte se razprostirajo na daljavo kakih 60 kilometrov od mesta, vedno ob morski obali. Nekdaj so bila tukaj neizmerna močvirja, v katerih je bila voda pomešana z nafto. Sedaj je vse to izkoriščeno in dan za dnem poskušajo ljudje zasuti čimveč morja, da navrtajo nove vrelece nafte. Da bi šlo delo hitreje od rok, so ruski strokovnjaki pričeli vrtati morsko dno kar na odprtem morju, celo do 200 metrov daleč od obrežja. Vsi bregovi so preprejeni z visokimi stolpi.

Zemlja izmetava iz sebe vsak dan neizmerno bogastvo. Skoro celotna proizvodnja nafte v Sovjetski Uniji, to je okrog 30 milijonov ton, prihaja iz tega zemeljskega kotička, v turško-tartarskem okrožju, ki je oddaljen okrog 150 kilometrov od perzijske meje. Glavno bogastvo Sovjetov leži, tako rekoč, pred njihovimi vrati. Sredi teh nešteti petrolejskih stolpov pa ždi, kakor berač ob cesti, skromna, starodavna cerkva, obdana od starinskega, razpadajočega zidovja. Skozi vhod, nad katerim pozdravlja obiskovalca napol izbrisan napis, vklesan v živ kamen, pride človek na dvorišče, na katerem so stale svoj čas množične celice, v katerih so pronočevali tisočeri romarji, ki so prihajali semkaj čistit boga ognja. Sredi dvorišča je bila namreč velika kemenita vzdolbina, v kateri je gorel večni ogenj, napajajoč se iz podzemnega vrelca nafte. Danes romarjev ni več. Samo «črno zlato» teče neprestano in oskrbuje narode z krvavo borbo človeka proti človeku...

Špedicija **TURK LJUBLJANA** Prosto javno skladišče

prevzema

Ocarinjenje

uv. v. in izv. v. posil. k in to hitro, skrbno in po najnižji tarifi. Revizija pravilnosti zaračunanja carine in vse informacije brezplačno

Viharjeva c. 33 (nasproti nove carnice.) Telefon: 24-50

Prevažanje

vsakovrstna blaga, kuriva, strojev, s litve v Ljubljani in izven Ljubljane - z vozovi in avtomobili in to hitro ter po ni. kl. ceni

Masarykova c. 9 (nasproti tovarnega kolodvora). Tel.: 21 57

Vskladičenje

raznega blaga, kakor tudi posil. v la. t. nem, mestne trošarin in uvoznine pro tem javnem skladišču Oskroa in kaso-povzetij

Kotnikova ul. 12 (nasproti mestne elektrarne). Telefon: 30 73

Jelčič Angelo

LJUBLJANA VII. GALETOVA ULICA ŠT. 11

Telefon št. 38-40

pleskar, ličar, sobo- in črko-slikar za stavbe in pohištvo

Izvršuje: Vsa pleskarska in soboslikarska dela po zmernih cenah. / Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno. / Postrežba točna in solidna.

P r i p o r o č a m o to znano tvrdo vsem!

Posvetovalnica

za naročnike in člane „SLOVENSKE BESEDE“

Kdor je plačal naročnino in članarino za „Slovensko Besedo“, se lahko brezplačno posluži naše posvetovalnice, kjer dobi informacije:

- o vsakovrstnih vlogah na upravne oblasti, občino, srez, banovino in na ministrstvo;
- o prošnjah za vojaške oprostitev;
- o vlogah na davčne oblasti;
- o zakonitih socialnih dajatvah; skratka
- o vsem in vselej, kadar potrebujete nasvetov, da pridobite ali očuvate socialne ali gospodarske pravice.

Na posvetovalnico sporočite pismeno svoje želje, nakar dobite takoj tudi pismen odgovor. Za odgovor pošljite znamko za 2 Din

Dopise pošljite na naslov: „SLOVENSKA BESEDA“ Ljubljana, Beethovnova 6.

Mihelčič Ivan

elektrotehnično podjetje

LJUBLJANA, Borštnikov trg št. 1

TELEFON 27-04

Prevzem in izvrševanje vseh elektroinstalacijskih del za luč, moč in šibki tok ter popravila. Dobava elektromotorjev, svetil in žarnic. Izdelava proračunov za vsa v to stroko spadajoča dela in ureditev vseh formalnosti napram krajevnim elektrarnam brezplačno!

Zahtevajte reference.

Pristopajte k društvu „Slovenska beseda“!

Za konzorcij «Slovenske besede» in odgovorni urednik Vili Vlahovič. Tisk Delniške tiskarne, d. d., predstavnik E. Podkrajšek — vsi v Ljubljani.